

Гордієнко Сергій Георгійович

Доктор юридичних наук, доцент

СПІВВІДНОШЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА ТА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

На глибоке переконання автора, одним із основних питань створення інформаційного права в Україні, як інтегративної характеристики якості суспільного розвитку, є визначення значення у його структурі, чи співвідношення з ним права інтелектуальної власності. Останнє сприятиме ефективній кодифікації законодавства держави з усього комплексу питань стосовно інформаційної безпеки в цілому, та забезпечення захисту інтелектуальної власності України зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, стан практики за даним напрямом явно свідчать, що визначена автором та фахівцями національного університету наукова та практична проблема є невирішеною навіть у першому наближенні, що реально свідчить про її надто високу складність і нагальну необхідність вирішення за використання потенціалу системного методу – основи СМД-методології, синергетики та структурно-функціонального аналізу.

Основною метою цієї роботи є демонстрація авторської позиції з визначення понятійно-категоріального апарату стосовно окремих складових інформаційного права та права інтелектуальної власності, яка сприятиме визначенню шляхів вирішення поставленої проблеми.

Забезпечення державою безпеки інформації та її складової – інтелектуальної власності в Україні є одним чи не найважливішим завданням сьогодення. Звичайно, метал, нафта, газ тощо – досить цінні речі, однак інформація взагалі та інформація, що становить інтелектуальну власність, у сучасних умовах стає надзвичайно цінним продуктом. У зв'язку з цим вона вже довгий час виступає об'єктом протиправних посягань. Тому ефективність та системність протидії протиправній діяльності може бути адекватною лише у випадку точного й однозначного визначення понять

«інтелектуальна власність» та його похідних, а також понять «інформація», «знання» і впорядкування норм, які їх регулюють.

Тому вбачаємо за необхідне викласти свої визначення вказаних понять, використавши методологічний потенціал робіт М. Карабанова, В. Кузнецова, Є. Войшвилла, Е. Ільєнкова, А. Хамідова, А. Автономова¹ та ін., а також однопорядкового розуміння природи інформації та інтелекту, який з нею працює і створює інший інформаційний продукт – інтелектуальну власність.

Змістовно-правильне розуміння інформаційного продукту та інтелектуальної власності має стати підґрунтям визначення завдань *державних органів* України у кодифікації інформаційного права та забезпеченні захисту інформаційних продуктів, як з вільним доступом, так і таких які мають різні грифи обмеження.

Не претендуючи на виключність і абсолютність визначень, що будуть представлені нижче, автор сподівається на порозуміння колег і їх конструктивні пропозиції стосовно останніх.

1. Власність— це будь-яка матеріальна чи нематеріальна субстанція, яка належить юридичній або фізичній особі.

2. При визначенні інтелектуальної власності використовують такі категорії та поняття, як розум, винахід, творчість, наукова й науково-технічна діяльність, мислення, розумова діяльність, нові знання, використання нових знань, здатність до мислення, раціонального пізнання, розумова діяльність, раціональне пізнання, духовність, здатність до мислення та розуміння, свідомість, виключні права, юридичний термін, продукт розумової праці, що охороняється законом, пошукова діяльність людини, результатом якої є щось якісно нове, цілеспрямована пошукова діяльність людини, наукове, нове досягнення, нове технічне вирішення завдання,

¹ Карабанов М. В. Проблемы развития социальных понятий. – М.: Наука, 1985. – 159 с.; Кузнецов В. Понятие и его структура. Методологический анализ. – К., 1997; Войшвилло Е. К. Понятие как форма мышления: логико-гносеологический анализ. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 239 с.; Ильенков Э. В. Диалектика абстрактного и конкретного в научно-теоретическом мышлении. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 1997. – 464 с.; Хамидов А. Категории и культура. – Алма-Ата, 1992. – 311 с.; Автономов А. Правовая онтология политики. К построению систем категорий / Фонд развития парламентаризма в России. – М.: ООО Фирма «Инфограф», 1999. – 384 с. – 365–282 с. та ін.

результат науково-дослідної й (або) дослідно-конструкторської розробки, інтелектуальний продукт тощо.

Викладене дає підстави стверджувати, що термін «інтелектуальна власність» набагато складніший за «власність», хоча б тому, що описати таку категорію, як розум, надто складно. Однак головним у розумінні інтелектуальної діяльності є створення нових знань. Правда, ці знання можуть використовуватися як на благо, так і на шкоду людству.

Отже, **інтелектуальна власність** – це матеріалізовані або нематеріальні нові знання, які належить юридичній чи фізичній особі.

3. Наступним кроком є визначення права власності на інтелектуальний продукт.

3.1. Визначення поняття «право».

Поділяючи точку зору В. В. Копейчикова на визначення права, як найбільш адаптованого до вимог, що пред'являються до визначень, пропонуємо свою **трактовку права** як системи норм (правил поведінки), які встановлені державою, мають офіційний формально-визначений характер, є загальнообов'язковими для всього населення, посадових осіб і держави, охороняються державою від порушень, виражають волю панівного класу, юридичні права й обов'язки учасників правовідносин і направлені на регулювання та охорону найбільш важливих суспільних відносин і соціальних цінностей.

3.2. Визначення поняття «право власності».

Наголосимо, що практично всі визначення права власності є суто формальними, тому ми визначаємо **«право власності»** як систему правових норм, що закріплюють, охороняють та регулюють суспільні відносини з належності й використання нематеріальної чи матеріалізованої субстанції фізичною або юридичною особою.

3.3. Визначення поняття права інтелектуальної власності.

Виходячи з аналізу наведеного вище та власного розуміння термінів «власність», «інтелектуальна власність», **право інтелектуальної власності** –

це система правових норм, що закріплюють, охороняють та регулюють суспільні відносини з належності й використання нематеріальних чи матеріалізованих знань, що належать юридичній або фізичній особі.

4. Співвідношення понять «інформація» та «знання».

4.1 Інформація – це відомості, отримані людиною в процесі діяльності з пізнання інформації. Це осмислені людиною відомості про навколишній світ і процеси, що відбуваються в ньому. Інформація існує незалежно від пізнання її людиною, і лише пізнана інформація стає відомостями.

Інформація має не тільки зміст і форму існування, але й певні якісні показники змісту, що дають можливість її класифікувати. Критерії класифікації інформації досить різноманітні. Її можна класифікувати як науково-технічну, газетну, інформацію засобів масової інформації (друк, радіо, телебачення, кіно), генетичну, нейтрально-оповідальну, ознайомчо-просвітницьку, рекомендаційну, командно-наказову і т. д. Форми пізнання та подання інформації також надто різні.

4.2. Знання – це перевірений практичною діяльністю людини результат пізнання відомостей про навколишній світ.

Таким чином у своїх визначеннях за суттю явищ, ми мали нагоду переконатися у важливості й необхідності установлення змісту і значення кожного поняття в системі схожих за змістом, їх взаємозв'язку, взаємозалежності й взаємодії.

Отже, викладене вище дає обґрунтовані підстави до наступного висновку: спочатку просто існує інформація як певна характеристика матерії та енергії, потім у результаті специфічної розумової людської діяльності з її пізнання з'являється певна кількість відомостей, котрі внаслідок людської діяльності з їх пізнання та класифікації перетворюються на знання, які можуть стати інтелектуальним продуктом і лише потім перетворитися на інтелектуальну власність та створити її право.

Останнє нами представляється можливим лише при чіткому визначенні запропонованих нами понять у нормативно-правових актах, що сприятиме

практиці більш чітко та обґрунтовано, а саме головне – більш конкретно застосовувати норми при діяльності із забезпечення захисту інформаційних продуктів.

Таким чином, представлений матеріал дає підстави автору підстави зазначити, що за суто прагматичного підходу до вирішення проблем конференції, яка диктується станом речей у інформаційній сфері, існують суто теоретичні можливості штучно відокремити інформаційні правовідносини від права інтелектуальної власності. Однак, це не призведе до спрощення процедури нормативно-правового регулювання цих відносин лише тому, що буде, знову ж таки штучно і, дещо необґрунтовано збільшена кількість норм з їх врегулювання (теоретично і практично можливе створення інформаційного кодексу, модель якого давно існує, котрий автоматично не замінить книги 4 Цивільного Кодексу і не відмінить низку законів, які регулюють правовідносини в «суто» інформаційній сфері та право інтелектуальної власності).

На глибоке переконання автора, вирішення зазначеної теоретико-прикладної проблеми, котра стосується всіх сфер діяльності держави (адже інформацією описується якісний стан і політичної, і економічної, і екологічної сфер діяльності держави), можливе лише за умови виявлення політичної волі керівництва країни до її вирішення шляхом кодифікації різногалузевих норм права. А останнє можливе лише за поєднання зусиль науковців і практиків різних державних і недержавних органів та установ.